

aan	kopie aan	datum
Dagelijks bestuur	Josien Wannink, Robert de Lenne	24-1-2020
van	Eenheid en team	bijlage(n)
Nettie Aarnink (informatie: Robert de Lenne)	Expertisecentrum	-
onderwerp	kenmerk	
Samenvatting eindrapport Beleidstafel Droogte & relevantie voor waterschap Vechtstromen	B2020/3140	

Doel / inleiding

Het kan niemand ontgaan zijn; de zomer van 2018 (en 2019) gaat de boeken in als extreem droog. In het beheergebied van waterschap Vechtstromen waren de gevolgen (met name op de hoge zandgronden) voor de landbouw, natuur en andere functies aanzienlijk door een verslechterde waterkwaliteit, uitzakkende grondwaterstanden en droogvallende waterlopen. Maar ook de rest van Europa had te maken met een ernstig neerslagtekort en dit resulteerde in zeer lage rivierafvoeren, hetgeen zijn invloed had op de waterverdeling.

Het Managementteam Watertekorten (MTW) bespreekt in Nederland het landelijke waterbeeld en neemt besluiten over maatregelen omtrent waterverdeling. Het MTW valt onder de politieke verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat en bestaat uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, KNMI, IPO¹, Rijkswaterstaat, Unie van Waterschappen en het DCC². Het MTW heeft in de droogteperiode van 2018 geconstateerd dat er vragen ontstonden omtrent duiding van beleid, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, keteneffecten en effectiviteit van maatregelen. Om deze reden heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat de zogeheten Beleidstafel Droogte ingesteld. Het doel van de Beleidstafel Droogte betreft het evalueren van de verschillende vraagstukken voortkomend uit de droogteperiode en het aandragen van conclusies en aanbevelingen. Het waterschap Vechtstromen is ambtelijk betrokken geweest bij de totstandkoming van dit rapport en bestuurlijk is de eindrapportage eind 2019 behandeld in de Commissie Watersysteem (Unie van Waterschappen). Eind 2019 is het Eindrapport Beleidstafel Droogte ter vaststelling ingebracht in de Stuurgroep Water³ en daarna aangeboden aan de Tweede Kamer. In deze memo wordt een samenvatting van de eindrapportage gegeven, waarbij wordt ingegaan op belangrijkste relevante onderwerpen en acties voor het waterschap Vechtstromen.

Samenvatting Eindrapportage Beleidstafel Droogte en relevantie waterschap Vechtstromen

¹ Interprovinciaal Overleg

² Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing

³ De Stuurgroep Water is het bestuurlijk overleg dat de Minister van Infrastructuur en Waterstaat voert met bestuurders van de Waterschappen, Provincies, Gemeenten en Drinkwaterbedrijven.

De droogte van 2018 was een belangrijk signaal en stresstest voor waterbeheerders en -gebruikers in Nederland. De droogte heeft geleid tot watertekorten, alsmede een verslechterde waterkwaliteit. De impact van de droogte was gebiedsafhankelijk en wordt bepaald door de robuustheid van het watersysteem en het handelingsperspectief van de waterbeheerders. Op de hoge zandgronden in het beheergebied van waterschap Vechtstromen -waar geen wateraanvoer mogelijk is- zakten de grondwaterstanden diep weg en vielen waterlopen droog met gevolgen voor verschillende sectoren en water gebruikende functies. De totale gekwantificeerde economische schade van de droogte 2018 in Nederland ligt tussen de 900 – 1.650 miljoen euro, waarvan de grootste schade is berekend voor de landbouw, namelijk tussen de 820 en 1.400 miljoen euro. De schade voor natuur kon in de eindrapportage niet gekwantificeerd worden.

Vanaf 2010 wordt middels het Deltaprogramma Zoetwater gewerkt aan de voorbereiding op droogte en maatregelen uit het Deltaprogramma Zoetwater. Deze maatregelen (zoals het Peilbesluit IJsselmeer) hebben het nut in 2018 bewezen, maar 2018 laat ook zien dat aanvullende maatregelen benodigd zijn. Het doel van het Deltaprogramma Zoetwater is dat Nederland in 2050 weerbaar moet zijn tegen watertekorten door te zorgen dat watervraag en –aanbod in balans zijn.

De eindrapportage van de Beleidstafel Droogte bevat een spectrum aan aanbevelingen en acties voor waterbeheerders en –gebruikers. Voor waterschap Vechtstromen zijn met name de onderstaande aanbevelingen en acties relevant.

1. Waterbeschikbaarheid (wordt opgepakt binnen DP Zoetwater)

In tijden van droogte kan de waterverdeling geoptimaliseerd worden (daar waar wateraanvoer beschikbaar is). Hierbij dient grensoverschrijdend waterbeheer uitgevoerd te worden, waarbij het nodig is om regio-overstijgende afspraken te maken.

Waterschap Vechtstromen participeert al aan Slim Watermanagement en middels maatwerksturing van het watersysteem konden ten tijde van de lage rivierafvoeren het water toch doelmatig verdeeld worden. Voortkomend uit de droogte van 2018 wordt nu gewerkt aan de vervolgstap met de strategie 'klimaatbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem', dat inzet op het beter vasthouden en slimmer verdelen van water.

2. Regionale uitwerking van de Verdringingsreeks

De verdringingsreeks geeft een prioritering van gebruiksfuncties bij watertekorten. Hiermee kan gezorgd worden dat watervraag en –aanbod in balans zijn bij regionale of bovenregionale watertekorten. De reeks kent vier categorieën en categorie 1 en 2 zijn op nationaal niveau vastgesteld en kennen de hoogste prioriteit. Categorie 3 en 4 kan regionaal geprioriteerd worden, waarbij de volgorde wordt vastgelegd in de Provinciale Verordening. De Beleidstafel Droogte adviseert waterbeheerders om een nadere regionale uitwerking van de verdringingsreeks op te stellen van de wijze waarop in de praktijk omgegaan wordt met de prioritering.

Waterschap Vechtstromen is betrokken bij de totstandkoming van de (nationale) handleiding verdringingsreeks. Daarnaast komt de regionale uitwerking van de

verdringingsreeks tot stand in het RDO (regionaal droogteoverleg). Het waterschap Vechtstromen levert -via het RDO- een belangrijke bijdrage aan deze regionale uitwerking.

3. Klimaatbestendige grond- en oppervlaktewatersystemen

De droogteperiode van 2018 heeft laten zien dat we tegen de grenzen van de mogelijkheden binnen het huidige watersysteem aanlopen. Geconstateerd wordt dan ook dat structurele maatregelen in het watersysteem benodigd zijn en meer waterbewustzijn bij het watergebruik om Nederland weerbaar te maken tegen watertekort. De Beleidstafel Droogte laat zien dat we het waterbeheer meer moeten enten op het vasthouden van water, met name in de gebieden zonder wateraanvoer vanuit de grote rivieren. Dit vraagt om een omslag in denken.

Waterschap Vechtstromen geeft invulling aan deze aanbeveling van de Beleidstafel Droogte door de beleidsaanbevelingen uit de Beleidsevaluatie Droogte 2018 van het waterschap, namelijk de pilots Robuust Watersysteem en Beleidsnota Robuust Watersysteem (voorheen 'Water Sparen').

4. Klimaatbestendig land- en watergebruik (landbouw, natuur, scheepvaart, bebouwd gebied, industrie)

Met louter maatregelen in het watersysteem worden gevolgen van een droogteperiode in de toekomst niet voorkomen. Om deze reden is ook klimaatbestendig land- en watergebruik benodigd. Het is niet te allen tijde mogelijk om alle watergebruikers en sectoren van voldoende kwalitatief goed (zoet)water te voorzien. Dit geldt met name voor de gebieden waar geen wateraanvoer mogelijk is (delen van beheergebied waterschap Vechtstromen) en verziltingsgevoelige gebieden.

Om deze reden kan het zijn dat landgebruik aangepast dient te worden aan de waterbeschikbaarheid of dat geaccepteerd moet worden dat de waterbeschikbaarheid op bepaalde locaties in droge tijden beperkt is. Dit vergt regionaal maatwerk in ruimtelijke inrichting door provincies en gemeenten en betreft de uitkomst van onder andere de stresstesten en risicodialogen. Daarnaast hebben watergebruikende sectoren een eigen verantwoordelijkheid en dient de bedrijfsvoering aangepast te worden aan watertekorten door in te zetten op waterbesparing en het vasthouden van water. Tevens concludeert de Beleidstafel Droogte dat economische schade als gevolg van droogte ook geaccepteerd moet worden, indien de maatschappelijke kosten van maatregelen niet in evenwicht zijn met baten.

Waterschap Vechtstromen geeft door stresstesten (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) inzicht in de kwetsbaarheden van gebieden (wateroverlast, hitte, droogte en overstroming). Door in gesprek te gaan met gebruikers worden verwachtingen en mogelijkheden voor een optimale watervoorziening en maatregelen in agrarisch gebied inzichtelijk gemaakt.

5. Evaluatie bestuurlijke organisatie IJsselmeergebied

Het IJsselmeergebied speelt een essentiële rol in de zoetwatervoorziening van Noord-Nederland. Een voldoende hoog waterpeil en voldoende kwaliteit van het water zijn hierbij cruciaal en het recente Peilbesluit IJsselmeer faciliteert in flexibel peilbeheer. Geconstateerd is dat er een veelheid aan overlegstructuren bestaan op ambtelijk en bestuurlijk niveau met betrekking tot de zoetwatervoorziening, waardoor een versnipperde organisatiestructuur ontstaat dat leidt tot ineffektieve besluitvorming. De Beleidsstafel Droogte adviseert om deze reden de Deltacommissaris om de huidige bestuurlijke overlegstructuren in beeld te brengen, zodat tot een efficiënter overlegstructuur gekomen kan worden.

Naast helderheid met betrekking tot overlegstructuren dient het robuustheid van het IJsselmeergebied in beeld gebracht te worden, hetgeen gedaan wordt door een Joint Fact Finding studie.

Waterschap Vechtstromen levert een belangrijke bijdrage in deze studie waarin de marges in het hoofd- en regionale watersysteem en watervraag van gebruikers in beeld wordt gebracht. Deze studie geeft tevens input voor de regionale verdringsreeks.

6. Uitwisseling data- en informatievoorziening

Het uniformeren, ontsluiten en uitwisselen van data- en informatie tussen waterbeheerders en –gebruikers is essentieel voor effectief waterbeleid en waterbeheer. Begrip omtrent de werking van het watersysteem begint met goede (water)data en informatie. Dit vergt een grote inspanning van waterbeheerders en daarmee voor waterschap Vechtstromen.

Het waterschap Vechtstromen werkt aan het uniformeren van (grond)waterkwantiteitsdata zodat deze eenvoudig uitgewisseld kan worden met andere waterbeheerders.

7. Goede communicatie en afstemming

Duidelijke en goed afgestemde communicatie omtrent droogte is essentieel voor het bieden van handelingsperspectief voor watergebruikers. Daarbij dient aandacht te worden besteed aan regionale verschillen en de invloed van deze verschillen op het handelingsperspectief. Regionale afwegingen vragen nadere toelichting in relatie tot het landelijke droogtebeeld. Om deze reden adviseert de Beleidsstafel Droogte het Bestuurlijk Platform Zoetwater, Stuurgroep Ruimtelijke Adaptatie en het platform OnsWater goede afstemming over communicatie te (blijven) organiseren, waardoor waterbewustzijn wordt vergroot.

Het waterschap Vechtstromen heeft in de Beleidsevaluatie Droogte 2019 de aanbevelingen ‘Communiceren over nadelige gevolgen weersextremen’ en ‘Overleg over afstemming tussen Rijn-Oost partners bij instellen onttrekkingsverboden’ opgenomen. Hier is ten tijde van de zomer 2019 zeer goed invulling aan gegeven op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. Enkele voorbeelden betreffen periodieke droogteberichten op de website, afstemming met LTO en TBO's, bestuurlijke afstemming in Rijn-Oost verband omtrent onttrekkingsverbod in niet-wateraanvoergebieden, et cetera.

De Beleidsstafel Droogte is na oplevering van de eindrapportage opgeheven.